

Barne- og familiedepartementet

Leveres kun elektronisk

Deres ref.: 19/2804

Oslo, den 31. oktober 2019

Redd Barnas hørings svar, politiattest for personer som er i kontakt med mindreårige

Vi viser til høringsbrev av den 15. juli i år, og ønsker med dette å inngi vårt hørings svar.

Redd Barna er en medlemsstyrt barnerettighetsorganisasjon, og vi arbeider nasjonalt og internasjonalt for oppfyllelse og overvåking av barns rettigheter som nedfelt i FNs barnekonvensjon. Norgesprogrammet i Redd Barna arbeider for å styrke barns rettigheter i Norge, og vi overvåker brudd på barns rettigheter med spesielt fokus på barn i sårbare livssituasjoner. I Norge har Redd Barna frivillige som gjennom våre aktiviteter legger til rette for aktiviteter sammen med barn som lever i sårbare situasjoner, som for eksempel barn som bor på krisesenter og barn som bor på asylmottak.

Innledende bemerkninger

Redd Barna er glade for at det er foretatt en gjennomgang av reglene for vandelsattest, og ønsker flere av endringene velkommen. Politiattester er et viktig virkemiddel for å forebygge vold og overgrep mot barn. Vi mener likevel ikke at det erstatter andre rutiner, og er opptatt av at det ikke skal bli en sovepute. Å forebygge at ansatte eller personer med tillitsverv begår vold eller overgrep mot barn er en kontinuerlig prosess, og adgang/plikt til å innhente politiattester er kun en del av dette. Vi mener like fullt at innhenting av politiattester har en viktig funksjon, da dette både kan forebygge konkrete overgrep, men også forebygge at personer som kan utgjøre en risiko for barn oppsøker visse stillinger/bransjer.

Besøksadresse:
Redd Barna
Storgata 38
0182 Oslo

Postadresse:
Redd Barna
Postboks 6902, St. Olavs plass
0130 Oslo

Telefon: 22 99 09 00
post@reddbarna.no
www.reddbarna.no

Org.nr.: 941 296 459
Redd Barna er medlem av
internasjonale Redd Barna
(Save the Children)

Gjennom våre frivillige møter vi mange barn i Norge som lever i sårbare situasjoner. Redd Barna har flere tiltak for å legge til rette for å sikre at barn og unge er trygge når de deltar i våre aktiviteter. Adgangen til å innhente politiattest for frivillige som skal ha et tillitsforhold til barn og unge er ett av flere viktig tiltak. I tillegg til politiattest gjennomfører vi grundig opplæring av de frivillige. Våre frivillige følges tett opp av Redd Barna sine regionansatte og av nasjonal rådgiver. Alle Redd Barnas frivillige må levere politiattest og undertegne våre retningslinjer for frivillig aktivitet, før de får starte opp arbeidet. Retningslinjene sier blant annet at av hensyn til barnas sikkerhet skal det alltid være flere frivillige tilstede når man tilbringer tid med barn. Vi er svært opptatt av kvalitetssikring av det frivillige arbeidet vårt og at de som engasjerer seg som frivillige både vil barna vel og er gode voksenpersoner for barna. Det å delta på aktiviteter sammen med Redd Barna skal være en trygg og god opplevelse for alle barn. Det innebærer også at barn skal vite hvor de kan si ifra og varsle dersom de opplever noe ubehagelig.

Adgangen til å innhente politiattest er viktig for oss. En politiattest vil kunne avdekke om en person har begått relevante straffbare handlinger, men det har også en preventiv effekt. Krav om politiattest kan for eksempel hindre at personer som tidligere har begått overgrep mot barn fra å melde seg som frivillig i våre aktiviteter for barn.

Redd Barna savner at forslaget ikke vurderer spørsmålet om fornyelse av politiattest, jf. politiregisterloven § 43. Slik vi forstår mandatet som er gitt til arbeidsgruppen er det ikke avgrenset mot spørsmålet om fornyelse. Arbeidsgruppen har likevel avgrenset mot problemstillingen og viser til at denne ble grundig vurdert i forarbeidene til politiregisterloven.

Redd Barna opplever at det er et stort problem at det ikke er anledning til å fornye politiattestene for våre ansatte og frivillige jevnlig. Vi er kjent med at flere andre frivillige organisasjoner har samme erfaring og vi ber derfor departementet om å gjøre en ny vurdering av denne delen av politiregisterloven. Vi stiller oss for øvrig bak Røde Kors sitt høringssvar i denne saken.

4 Vurdering av om det bør innføres nye hjemler for vandelskontroll

4.2 Momenter i vurderingen av om det bør innføres vandelskontroll

Redd Barna er i all hovedsak enig med utvalget i hvilke momenter som er relevante ved vurderingen av hvorvidt vandelskontroll bør innføres. Redd Barna mener at det mest sentrale momentet må være hvor stor risikoen for overgrep på det aktuelle området er. Vi mener dessuten at barnets alder har betydning, de minste barna er spesielt sårbare. Utvalget påpeker at det er større risiko for at et overgrep kan skje dersom en person

utfører oppgaver som gjør at han eller hun er alene med den mindreårige, og/eller det kan oppstå et tillitsforhold mellom dem.

Siden utvalget konkluderer med at en del områder *ikke* skal underlegges krav til vandelskontroll savner Redd Barna en tydeligere redegjørelse for motargumentene til vandelskontroll, samt hvordan disse er blitt vektet opp mot barns rett til beskyttelse. Redd Barna mener at forslagene til hvilke områder der det ikke bør innføres vandelskontroll ikke er tilstrekkelig begrunnet i notatet. Vi viser til at barn har en rett til beskyttelse mot vold og overgrep etter FNs barnekonvensjon artikkel 19 og at det ligger til norske myndigheter å sørge for effektive beskyttelsestiltak. Motargumentene er etter det vi kan se at vandelskontroll er et inngrep i privatlivet, at grensedragningen blir vanskelig dersom en utvidet krets av private parter blir omfattet, samt at det kan være vanskelig for private parter med trygg håndtering av politiattester.

Redd Barna er ikke enig i at private på generelt grunnlag er mindre egnet til å håndtere og oppbevare politiattester på forsvarlig vis. Som et eksempel mener vi at en større arbeidsgiver som for eksempel Leos Lekeland bør ha gode forutsetninger for nettopp dette. Til sammenligning har frivillige innen idretten denne adgangen allerede i dag, vi kan ikke se at sistnevnte skulle være bedre egnet til å oppbevare sensitiv informasjon enn førstnevnte. Når det gjelder retten til privatliv, så har det relevans at personen selv søker om politiattesten, formålet med innhenting er å beskytte barn mot vold og overgrep, og vi mener at et slikt inngrep i flere på flere av områdene som utelates er forholdsmessig. Det er selvfølgelig en forutsetning med god informasjon på forhånd til den som søker, både når det gjelder *hva* det søkes etter og også konsekvensene av eventuelle merknader.

Et generelt moment som Redd Barna er helt enig i at må få betydning er om brukerne av ulike tjenester har en berettiget forventning til at barnet er i trygge hender. Vi mener også at det er helt sentralt at man gjennom loven forsøker å beskytte de barna hvis foreldre ikke evner å beskytte dem godt nok. Vi mener også at det går en naturlig grense mellom at foreldre som skaffer seg barnevakt på egenhånd, og de som benytter seg av en formidlingstjeneste. I sistnevnte tilfelle mener vi at man vil ha en berettiget forventning til at barnet er i trygge hender.

4.3 Områder der det bør innføres vandelskontroll

Redd Barna støtter disse forslagene

4.4 Områder der det ikke bør innføres vandelskontroll

Vi viser til våre kommentarer under 4.2. Disse har betydning for vårt syn på flere av disse forslagene.

4.4.1 Barnevaktformidling

Redd Barna mener at også barnevaktformidling burde være omfattet av vandelskontroll. Vi mener at flere av de momentene som utvalget selv er inne på med styrke taler for vandelskontroll her. I tillegg peker vi på vår innvending over, at de minste barna er spesielt sårbare. Det er risiko for overgrep både ved at barnevakter gjerne er alene med barna, samt at de over tid kan bygge et tillitsforhold med barnet. Vi tror dessuten at mange foreldre vil tro at det er gjennomført en vandelskontroll når de finner noen gjennom en formidlingstjeneste, og vi mener videre at de vil ha en berettiget forventning til det. Etter vårt syn skiller dette seg klart fra å skaffe barnevakt gjennom private kontakter, familie eller nettverk, da man i disse tilfellene har en viss «sosial kontroll» på forhånd og at man gjerne kjenner vedkommende.

Utvalget argumenterer med at firmaene som videreformidler slike barnepasstjenester, bør iverksette tiltak for å forebygge overgrep mot barn, som for eksempel å gjøre grundige ansettelsesintervjuer og kontrollere referanser, og løpende innhente tilbakemelding fra foreldre som benytter seg av barnevakten. Redd Barna er enig i at barnepasstjenester bør iverksette en rekke tiltak for å forebygge overgrep mot barn, men vil påpeke at det er svært vanskelig for arbeidsgiver å vurdere i løpet av en rekrutteringsprosess hvorvidt en person er dømt for å ha begått overgrep mot barn, dersom denne informasjonen ikke gjøres tilgjengelig igjennom vandelskontroll. Redd Barna er videre bekymret for at de barna der familien i utgangspunktet har et begrenset sosialt nettverk og/eller har enslig forsørger og derfor i større grad benytter seg av barnevaktformidlingstjenester vil være ekstra sårbare.

4.4.2 Barnepass på kjøpesentre og treningssentre

Vi mener at de samme argumentene gjør seg gjeldende her som under punkt 4.4.1. Selv om disse er i mindre grad er sammen med barna alene, så vil de over tid kunne opparbeide seg tillitsforhold til barna (og foreldrene) og vi mener at mange vil ha en forventning til at arbeidsgiver har gjennomført vandelskontroll. Disse tjenestene benyttes gjerne av foreldre til små barn. Foreldrene kan i liten grad innvirke på hvem som jobber der eller vurdere deres egnethet, og vi mener at gode rutiner ved ansettelse ikke alene kan avhjelpe dette.

4.4.3 Fornøyelses- og temaparker, lekeland mv.

Vi gjentar argumentasjonen fra punkt 4.4.1. Vi viser også til at Virke har etterlyst dette, og vi tolker dette ønsket dithen at det er fordi det er vanskelig å vurdere om en kandidat utgjør en risiko for barn i løpet av en ordinær rekrutteringsprosess.

4.4.4 Den kulturelle skolesekken

Utvalget mener det ikke er behov for vandelskontroll på området, og begrunner dette med at: «Behovet for vandelskontroll Representanter for Den kulturelle skolesekken vil normalt

være på korte besøk i en klasse eller på en skole, og ofte vil læreren være til stede. Arbeidsgruppen antar at de sjelden vil være alene med et barn, og vurderer derfor risikoen for overgrep som liten. Videre kan representanter for Den kulturelle skolesekken være omfattet av bestemmelsen i opplæringsloven og friskoleloven, slik at det allerede i dag er adgang til å kreve politiattest dersom vilkårene er oppfylt. Dette gjelder tilsvarende for andre personer som møter barn i liknende sammenhenger på skolen.

Redd Barna er ikke enige med utvalget. Selv om representanter for Den kulturelle skolesekken (DKS) er på kortere besøk med lærer tilstede, er vi kjent med at det ofte er skoleelever som ønsker artistene velkommen til skolen, og også hjelper til med det praktiske rundt forestillinger, for eksempel ved å rigge opp og ned utstyr, og ofte uten at det er lærere eller andre voksne til stede. Det kan derfor være flere muligheter for å være alene med barn for representanter for DKS. Mange av artistene er forbilder for barn og ungdom, og det kan godt være barnet selv som tar kontakt med artistene. Dette kan også foregå i etterkant av konserten, for eksempel gjennom sosiale medier. Slik vi ser det fordrer dette at den voksne er spesielt tydelig på roller og grensesetting.

Vi kan ikke se at grensdragningen her trenger å være vanskelig. Turneene er godt organiserte, planlagt i lang tid på forhånd, og artistene/kunstnerne er ofte på turné i flere over lengre tid. Slik utvalget er inne på som et moment som trekker i retning av vandelskontroll, er DKS gjennomført i det offentlige regi.

4.5 Områder med tilstrekkelig vandelskontroll

(4.5.1 Helse- og omsorg og 4.5.2 Transport)

Redd Barna har ingen kommentarer til punkt 4.5.1 og 4.5.2.

5 Behovet for andre lovendringer

5.1 Plikt eller adgang

Redd Barna støtter i utgangspunktet utvalgets vurderinger under dette punktet. For det tilfellet at utvalgets forslag under punktene 4.4.1- 4.4.4 blir stående, så mener vi likevel at det bør gis *adgang* til å foreta vandelskontroll. Vi mener som redegjort for over, at foreldre har en berettiget forventning til at det foretatt vandelskontroll på flere av disse områdene, og dessuten at disse arbeidsgiverne vil kunne tilby forsvarlig behandling og oppbevaring av politiattestene. Etter Redd Barnas mening må motargumentene være tydeligere enn hva utvalget har anført, for å kunne sette til side et så opplagt virkemiddel for å beskytte barn.

5.2 Behov for en generell regel i politiregisterforskriften?

Redd Barna støtter under tvil at politiregisterloven § 38 tredje ledd utgjør en tilstrekkelig god sikkerhetsventil. For oss forutsetter dette at flere områder enn hva utvalget er kommet til, underlegges vandelskontroll. Vi viser her til våre kommentarer under punkt 4.

Avsluttende bemerkninger

Redd Barna mener at krav om vandelsattest er et viktig virkemiddel for å forebygge at voksne tillitspersoner kan utsette for barn for vold og seksuelle overgrep. Vi ønsker likevel å understreke at vandelskontroll alene ikke er tilstrekkelig for å sikre god beskyttelse av barn. Vi mener derfor at det må iverksettes flere tiltak for å sikre at alle barn er trygge.

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Thale Skybak
seksjonsleder Norgesprogrammet

Sara Eline Grønvold
spesialrådgiver barns rettigheter